

بررسی اقتصاد مقاومتی با رویکرد تبیین الگوی نظری

(بر اساس دکترین مقام معظم رهبری)

مسعود احمدی

استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران. رایانامه: m.ahmadi4502@Gmail.com

* چکیده

«اقتصاد مقاومتی» یکی از مفاهیم و واژگان جدیدی است که در عصر نوین یعنی اوایل دهه دوم قرن بیستم میلادی در مقابل حمله‌ها و تحریم‌های اقتصادی قدرت‌های جهانی جهت تضعیف و ناکارآمد کردن توان اقتصادی کشور، توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی (آیت‌الله خامنه‌ای) به ادبیات اقتصادی اضافه شد. اگرچه هنوز این واژه دوران اولیه را به لحاظ نظری و کاربردی طی می‌نماید، اما توانست توجه بسیاری از صاحب‌نظران اقتصادی و سیاسی را به خصوص در کشور ایران جلب نماید. هدف اصلی این پژوهش، بررسی اقتصاد مقاومتی با رویکرد تبیین الگوی نظری، بر اساس دکترین رهبر معظم انقلاب اسلامی بود. روش پژوهش توصیفی از نوع مطالعات نظری و کتابخانه‌ای بود. در نتایج بررسی می‌توان گفت اقتصاد مقاومتی، راهبرد (استراتژی) کلان اقتصاد اسلامی است و الگوی آن بر چهار پایه اصلی: ۱- درون‌زا (و برون‌نگر) بودن ۲- دانش‌بنیان بودن ۳- مردمی بودن و ۴- عدالت-محور بودن، استوار است. براساس این بنیان‌ها می‌توان اقتصاد کشور را از طریق تنظیم برنامه‌های کوتاه و بلندمدت در شرایط مختلف (عادی، تحریم و بحران) شکوفا نمود.

کلمات کلیدی: اقتصاد مقاومتی، الگوی نظری، راهبرد کلان اقتصاد اسلامی و دانش بنیان بودن

۱- مقدمه

در شرایط کنونی قطب مسلط اقتصاد جهانی، نظام سرمایه‌داری است. این نظام بر سه پایه اصلی، مالکیت خصوصی، سود محوری و تعادل بر اساس مکانیسم قیمت‌ها استوار است (احمدی، ۱۳۹۱). اگرچه این نظام اقتصادی باعث وفور تولید و افزایش رفاه برای کشورهای غربی بوده است، اما این الگو به دلیل اهداف و ماهیت آن کارکرد درستی در کشورهای دیگر از جمله ایران نداشت و در عمل بسیاری از کشورها بیشتر فقط تامین کننده مواد اولیه برای قطب‌های اقتصادی مطرح می‌شوند.

پس از انقلاب اسلامی ایران اگرچه زمان جنگ تحمیلی (تا ۱۳۶۸) بیشتر استراتژی اقتصاد دستوری در دستور کار دولت بود، اما از سال ۱۳۶۸ به بعد تا شروع دولت جدید (معروف به دولت تدبیر و امید)، سه دولت سه استراتژی کلان متفاوت را تجربه کردند. دولت معروف به سازندگی استراتژی تعدیل اقتصادی، دولت معروف به اصلاحات استراتژی توسعه سیاسی و دولت معروف به عدالت، استراتژی توزیعی اجرا را کردند. اما سرانجام پایین بودن بهره‌وری اقتصادی، دولت‌محور بودن اقتصاد، نرخ رشد تورم و بیکاری دورقمی، بالا بودن حجم نقدینگی، توسعه اقتصاد دلالی و واسطه‌گری، ضریب جینی بالای ۳۵ درصد، از جمله نشانه‌های منفی در اقتصاد بودند. در سال‌های اخیر نیز دولت‌های غربی به بهانه برنامه انرژی هسته‌ای ایران، تحریم‌های اقتصادی جدی را علیه ایران وضع کردند و بر این اساس، استراتژی اقتصاد مقاومتی، در دستور کار حاکمیت قرار گرفت. لذا در این مقاله سعی شد، راجع به موضوعاتی شامل: مفهوم اقتصاد مقاومتی، دلایل و ضرورت انتخاب استراتژی اقتصاد مقاومتی، الگوی (مبانی) نظری اقتصاد مقاومتی، بحث و بررسی و به دنبال آن نتیجه‌گیری شود.

۲- مروری بر ادبیات

برای بررسی و تشریح الگوی (مبانی) نظری اقتصاد مقاومتی موضوعاتی شامل: مفهوم اقتصاد مقاومتی، دلایل و ضرورت به کارگیری استراتژی اقتصاد مقاومتی، و مبانی الگوی اقتصاد مقاومتی مورد بحث قرار می‌گیرد.

۱-۲. مفهوم اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی اصطلاحی است که اولین بار در سال ۱۳۸۹ از سوی مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کارآفرینان کشور مطرح شد و پس از آن در سخنرانی‌های متعدد مورد تاکید قرار گرفت (مرکز پژوهش‌های اسلامی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۱). ایشان دو دلیل اساسی یعنی فشار اقتصادی دشمنان و آمادگی کشور را برای جهش معرفی کردند و اظهار داشتند، اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین کننده رشد و شکوفایی کشور شود (کامرانی راد، ۱۳۹۳). به طور کلی، اقتصاد علمی است که با توجه به منابع محدود و خواسته‌های نامحدود افراد، رفتار آنان را جهت انتخاب، در زمینه تولید، توزیع و مصرف مشخص و روابط بین آن‌ها را بررسی می‌نماید (احمدی، ۱۳۹۱). به عبارتی اقتصاد ابزاری برای مطالعه چگونگی افزایش تولید و بهبود بخشیدن به استاندارد زندگی مردم است (تقوی، ۱۳۷۴). این تعاریف عمومی از اقتصاد است. اما اقتصاد مقاومتی را می‌توان نوعی راهبرد و استراتژی کلان اقتصاد اسلامی قلمداد نمود. بر این اساس قبل از پرداختن به مفهوم اقتصاد مقاومتی لازم است مفهوم اقتصاد اسلامی نیز گفته شود. در مکتب اسلام به اخلاق، ارزش‌های معنوی و عدالت در همه امور از جمله اقتصاد توصیه و تاکید می‌شود. تکاثر ثروت، ثروت اندوزی و مادی پرستی به عنوان هدف نهایی، جایگاهی در اقتصاد اسلامی ندارد. بلکه ثروت و عوامل مادی به عنوان ابزار مهم در جهت رشد و تکامل انسانیت انسان‌ها ارزش و اهمیت پیدا می‌کند در این راستا بنای اقتصاد اسلامی بر سه پایه ۱- اصل مالکیت به صورت فردی و دولتی یا عمومی، ۲- اصل آزادی اقتصادی در چارچوب معین، در محدوده ارزش‌های معنوی و اخلاقی و ۳- اصل عدالت اجتماعی. "منظور از قید اسلامی تحت عنوان نظام اقتصادی اسلامی، شامل کلیه قواعد اساسی در حیات اقتصادی است که به عدالت اجتماعی مربوط می‌شود" (امام خمینی ۱۳۶۳).

صاحب نظران و نویسندگان بر اساس مجموعه سخنان و نوشته‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی، تعاریف متعددی از اقتصاد مقاومتی ارائه دادند که به برخی از آنها در زیر اشاره می‌شود:

اقتصاد مقاومتی، معادل کلمه لاتین *Resistance Economy* نخواهد بود. چرا که این واژه مقاومت، به معنای یک جریان پدافندی، کوتاه مدت و تدافعی براساس مقاومت زیرزمینی از نوع مفهوم فرانسوی - انگلیسی در مقابل حمله آلمان در جنگ جهانی دوم بوده که در فضای فرهنگی اروپایی شکل گرفته بود. اما عناصر اقتصاد مقاومتی در کلام رهبر انقلاب اسلامی، اقتصاد دانش بنیان است، نه تدافعی و کوتاه مدت بلکه تهاجمی و بلند مدت و ایجابی است و یک برنامه اقتصادی و پروسه بلند مدت و راهبرد کلان در اقتصاد است. همچنین باید گفت که کلمه «مقاومت» نیاز به ترجمه ندارد و باید به همان نام اصلی *Moghawemat Economy* در ادبیات اقتصادی مطرح شود (پیغامی، ۱۳۹۳). نگارنده مقاله نیز بر این باور است که کلمه مقاومت در اقتصاد مقاومتی نیاز به ترجمه ندارد و چرا که این کلمه باید بار ارزشی خود را به همراه داشته باشد. بر این اساس بهتر است بدون ترجمه وارد ادبیات اقتصادی دنیا شود. این امر نکته بسیار مهمی است که می‌تواند جهت تبیین و تشریح موضوع، مورد توجه صاحب نظران و نظریه پردازان قرار گیرد.

اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که در شرایط بروز ناملایمات و حوادث و بحران‌ها در مسیر اهداف، پویا و پایدار تخصیص بهینه منابع بدهد (اسدی، ۱۳۹۳).

اقتصاد مقاومتی یعنی شرایطی که در آن کشور به درجه‌ای از توانمندی علمی، نهادی، سازمانی، تخصصی و اعتماد به نفس رسیده باشد که قادر باشد با توجه به منابع انسانی و طبیعی خود کالاهای قابل تولید را تولید نماید (افقه، ۱۳۹۴).

اقتصاد مقاومتی، مفهوم عملی برای جهش کشور در بعد اقتصاد و قدرت نظامی و فرهنگی و علمی و تکنولوژیکی است (فشاری، و پورغفار، ۱۳۹۳).

اگر چه تعاریف بالا هریک دارای ویژگی‌هایی هستند، اما به نظر می‌رسد که در این تعاریف، تمایز بین اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی مشخص نشده است. بر این اساس، نگارنده تعریف زیر را از اقتصاد مقاومتی در چارچوب دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی ارائه می‌نماید:

اقتصاد مقاومتی، راهبرد (استراتژی) کلان در اقتصاد اسلامی است که با استفاده بهینه از منابع و امکانات (مادی، انسانی و اجتماعی) داخلی در شرایط مختلف (عادی، تحریم و بحران) به طور علمی با نوآوری و کارآفرینی فضای کسب و کار و تولید را بهبود بخشیده و در چارچوب ارزش‌های اخلاقی و اسلامی در جهت افزایش رفاه مردم عمل نماید و در تعامل مناسب با اقتصاد جهانی نیز قدرت و تاثیرگذاری داشته باشد.

در این تعریف چند نکته مهم وجود دارد:

- اقتصاد مقاومتی استراتژی کلان در اقتصاد اسلامی است. یعنی اینکه این استراتژی در چارچوب اقتصاد اسلامی هویت پیدا می کند.
- درون زاست به منابع داخل توجه می نماید ضمن اینکه برون گراست و تعامل با اقتصاد دنیا را مورد تایید و توجه قرار می دهد.
- متکی به دانش است و اساس کار این استراتژی اقتصاد دانش بنیان است.
- دارای دید کلی و چشم انداز بلند مدت و حیطة عمل و موفقیت را در سطح جهانی می داند.
- عدالت محور است و بر ارزش های اسلامی و اخلاقی تاکید دارد.

همان طور که مطرح شد اقتصاد مقاومتی، نوعی استراتژی کلان اقتصاد اسلامی در عصر حاضر است که در مقابل «تحریم اقتصادی» به کار گرفته شده است. این مفهوم می تواند در آینده نزدیک جایگاه مناسبی در ادبیات اقتصادی پیدا نماید. در حقیقت تحریم اقتصادی را می توان نوعی «ترور اقتصادی» نامید و کشورهایی که مبادرت به این کار می کنند و رفاه و معیشت مردم را نشانه می روند در واقع «تروریسم اقتصادی» هستند و تاریخ در آینده این موضوع را روشن خواهد ساخت.

۲-۲. دلایل و ضرورت انتخاب استراتژی اقتصاد مقاومتی

با توجه به اینکه تضعیف اقتصاد ایران به عنوان هدف اول کشورهای غربی جهت نیل به اهدافشان تعیین شده است، در این شرایط اقتصاد مقاومتی به عنوان یک بر نامه و راهکار مقابله با این تهدیدات و پیشرفت کشور به سوی اهداف بلندمدت در سند چشم انداز معرفی شد (تاری، و کاویانی، ۱۳۹۲). به طور کلی در شرایط فعلی حداقل دو دلیل عمده برای ضرورت طرح استراتژی اقتصاد مقاومتی برای کشور وجود دارد:

الف. تنگناهای خارجی. یکی از تنگناها، تعارض ساختاری نظام اقتصاد سرمایه داری با نظام اقتصادی اسلامی است که در کشورهای غربی الگوی کسب سود و تکاثر ثروت، ملاک و انگیزه و موتور محرکه در اقتصاد است، در حالی که اقتصاد اسلامی با محوریت عدالت اجتماعی و در چارچوب ارزش های اخلاقی عمل می نماید. ضمن اینکه تحریم گسترده توسط قطب های بزرگ سیاسی - اقتصادی غربی، اقتصاد ایران را تا حدودی دچار چالش نموده است که نیازمند انتخاب استراتژی جدید در اقتصاد بود.

ب. تنگناهای داخلی. دولتی بودن اقتصاد، توزیع نابرابر درآمد و ثروت (بالا بودن ضریب جینی حدود ۲۸ درصد)، پایین بودن نرخ بهره وری اقتصاد، وجود نرخ رشد دو رقمی و پایدار تورم و بیکاری، بی ثباتی سیاست های اقتصادی، قابل رقابت نبودن کالاها و خدمات در بازار بین المللی، از جمله مواردی است که نیاز به استراتژی جدید را ضروری می نماید.

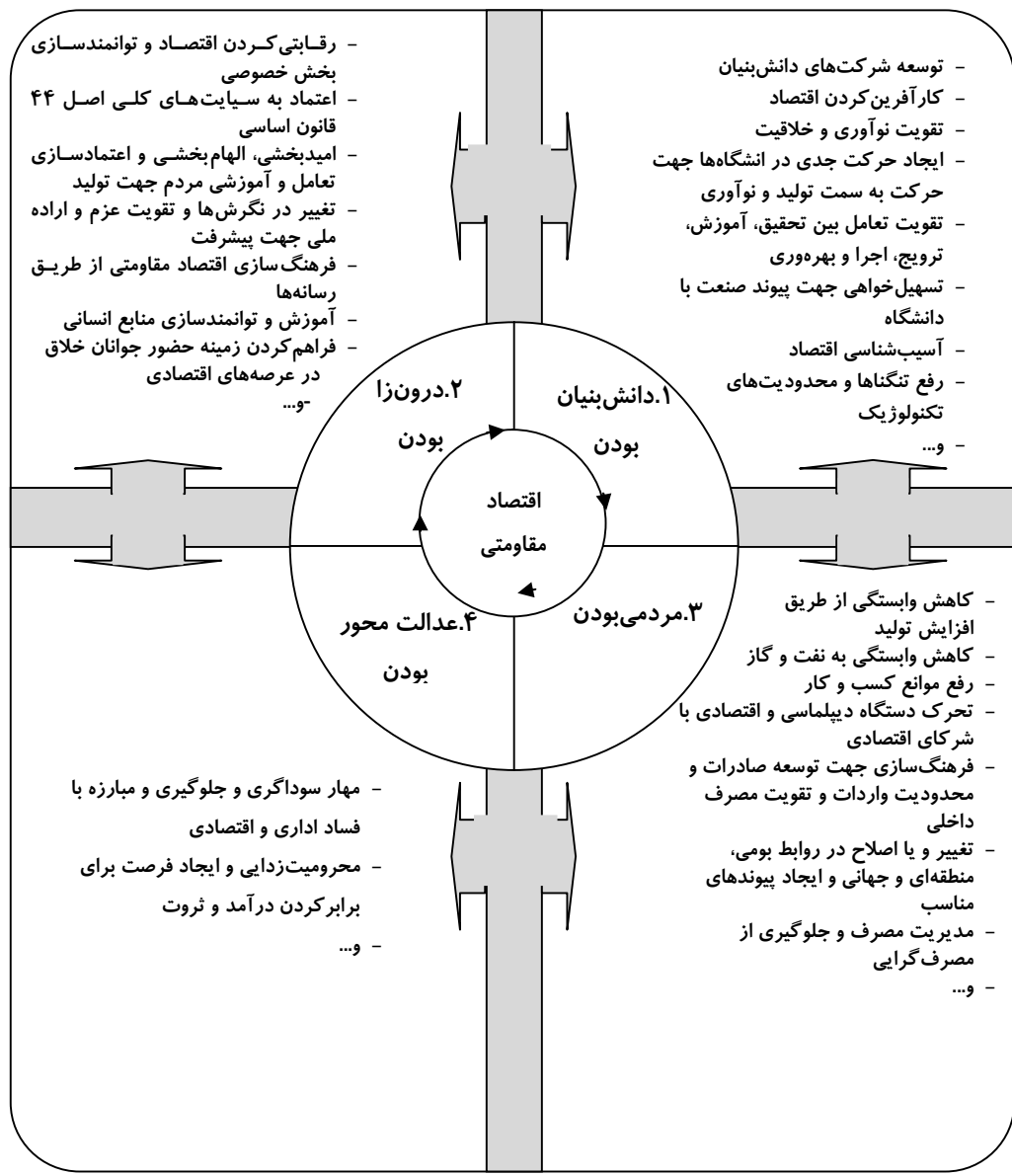
لازم به ذکر است که کشورهای قدرتمند سیاسی - اقتصادی به ویژه غربی، در گذشته از طریق لشکرکشی و مستعمره کردن کشورها و ملت ها، بر منابع اقتصادی آنها تسلط می یافتند، اما امروزه با باز شدن فضای جهانی و بالارفتن اطلاعات و مواجهه شدن این کشورها با موانع، از اوایل دهه دوم قرن بیست و یکم میلادی، از طریق ائتلاف قطب های اقتصادی - سیاسی، استراتژی تحریم اقتصادی (یا همان ترور اقتصادی) را جهت تسلط به منابع کشورها و حتی به زانودر آوردن قدرت های سیاسی مقابل، را برگزیدند. چرا که به جای هجوم فیزیکی بر مرزها و انسان ها، منابع، رفاه و پیشرفت های اقتصادی کشورها را مورد هدف قرار دادند، تا از این طریق بتوانند حاکمیت خود را بر کشورها تثبیت نمایند. بنابراین انتخاب استراتژی اقتصاد مقاومتی، می تواند نقش مناسبی را در مقابله با این تحریم ها (ترور اقتصادی) ایفا نماید. اگرچه این استراتژی ضمن توجه به حل مشکلات در کوتاه مدت، یک فضای بلندمدت را در هر شرایط (عادی، تحریم و بحران) مورد توجه دارد.

۲-۳. الگوی (مبانی) نظری، اقتصاد مقاومتی

برای ارائه و تبیین الگوی نظری نیاز است از مجموعه سخنان و نوشته های مقام معظم رهبری بهره جست. البته رهبر معظم انقلاب اسلامی به خصوص از سال ۱۳۸۶ به بعد سخنرانی های متعددی در مورد اقتصاد و طرح استراتژی اقتصاد مقاومتی داشتند و نکات و مؤلفه های زیادی نیز مطرح شده و می توان آن را دکتترین مقام معظم رهبری در خصوص اقتصاد مقاومتی قلمداد نمود. به نظر می رسد در دکتترین اقتصاد مقاومتی نکاتی وجود دارد که می توان آنها را به عنوان مبانی نظری اقتصاد

مقاومتی بیان نمود. بر این اساس می توان گفت که الگوی نظری استراتژی کلان اقتصاد مقاومتی در اقتصاد اسلامی براساس دکتترین مقام معظم رهبری بر چهار پایه اصلی شامل: ۱- درونزا(و برون نگر) بودن ۲- دانش بنیان بودن ۳- مردمی بودن ۴- عدالت محور بودن استوار است که براساس شکل (۱) می توان آن را ارایه نمود.

شکل ۱: الگوی نظری (استراتژی کلان اقتصاد مقاومتی در اقتصاد اسلامی)

در تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی می توان گفت که اقتصاد مقاومتی راهبرد (استراتژی) کلان در اقتصاد اسلامی است که براساس دکتترین مقام معظم رهبری دارای چهار پایه اساسی است که به شرح زیر تشریح می شود:

الف. دانش بنیان بودن اقتصاد: مقام معظم رهبری (۱۳۹۱) در دیدار با اعضای هیئت دولت بیان داشت: یکی از پایه های اساسی در اقتصاد مقاومتی اقتصاد دانش بنیان است. شرکت های دانش بنیان به فعالیت های اقتصادی دانش بنیان اساس کار می تواند قرار گیرد و استعداد برجسته می تواند در این خصوص کمک کند. شرکت های دانش بنیان یکی از بهترین مظاهر و یکی از مؤثرترین مؤلفه های اقتصاد مقاومتی است (کامرانی راد: ۱۳۹۳). همچنین مقام معظم رهبری (۱۳۹۴) در دیدار با

دانشجویان مجدداً تأکید کردند که یکی از پایه‌های اساسی اقتصاد مقاومتی اقتصاد دانش بنیان است. در این خصوص، آسیب‌شناسی اقتصاد کشور توسعه شرکت‌های دانش بنیان کارآفرین کردن اقتصاد، تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها، تقویت نوآوری و خلاقیت، تسهیل تحول خواهی، پیوند صنعت و دانشگاه از جمله موارد مورد تأکید مقام معظم رهبری نیز در دانش بنیان کردن اقتصاد بوده است.

ب. درون‌زا بودن (برون نگر): مقام معظم رهبری (۱۳۹۱) در دیدار با اعضای هیئت دولت فرمودند: یک رکن دیگر اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی است. حمایت از تولید ملی آن بخش از درون‌زایی اقتصاد ماست و به این بایستی تکیه کرد (کامرانی‌راد، همان). اقتصاد مقاومتی به این معنا نیست که ما اقتصاد خود را محصور می‌کنیم و محدود می‌کنیم در خود کشور... درون‌زاست اما برون‌گراست. با اقتصاد کشورهای دیگر با قدرت مواجه می‌شود، بنابراین درون‌زاست اما درون‌گرا نیست (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری). در این خصوص، کاهش وابستگی از طریق افزایش تولید، کاهش وابستگی به نفت و گاز، رفع موانع کسب و کار تحرک دستگاه دیپلماسی و اقتصادی با شرکای اقتصادی، فرهنگ‌سازی جهت توسعه صادرات و محدودیت واردات و تقویت مصرف کالاهای داخلی، تغییر و اصلاح در روابط بومی، منطقه‌ای و جهانی و ایجاد پیوندهای مناسب، مدیریت مصرف و جلوگیری از اسراف‌گرایی از جمله موارد تأکید مقام معظم رهبری نیز در درون‌زا کردن اقتصاد بوده است.

ج. مردمی بودن: مقام معظم رهبری (۱۳۸۱) در دیدار با اعضای هیئت دولت می‌فرماید: یکی از پایه‌های اساسی در اقتصاد مقاومتی، تکیه به مردم است. یکی از شرایط مهم استفاده از ظرفیت‌های دولتی و مردمی است. هم از فکرها و اندیشه‌ها و راهکارهایی که صاحب‌نظران می‌دهند، استفاده کنید هم از سرمایه‌ها استفاده شود. به مردم واقعاً میدان داده شود (همان). در این خصوص رقابتی کردن اقتصاد، اهتمام به سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، عدم دخالت دولت در اقتصاد، توانمندسازی بخش خصوصی، تغییر در ساختارها، امیدبخشی، الهام‌بخشی و اعتمادسازی، تعامل و آموزش مردم جهت تولید، تغییر در نگرش‌ها و تقویت عزم و اراده ملی جهت پیشرفت فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی از طریق رسانه‌ها، آموزش و توانمندسازی منابع انسانی و فراهم کردن زمینه حضور جوانان خلاق در عرصه‌های اقتصاد از جمله موارد تأکید مقام معظم رهبری نیز در مردمی کردن اقتصاد بوده است.

د. عدالت محور بودن: مقام معظم رهبری (۱۳۹۱) در دیدار با اعیای هیأت دولت می‌فرماید: نمی‌شود ما کار اقتصادی درست و قوی بکنیم اما با مفاسد مبارزه نکنیم؛ این واقعاً نشدنی است... این یک کار لازمی است (همان). این اقتصاد (مقاومتی) عدالت محور است. عدالت اقتصادی و اجتماعی در جامعه یکی از شاخص‌های مهم اقتصاد مقاومتی است. اما معنای آن این نیست که با شاخص‌های علمی موجود در دنیا هم بی‌اعتنا بشود، نخیر، به آن شاخص هم توجه شود، اما بر محور عدالت هم کار می‌شود. عدالت در این بیان به معنای توزیع فقر نیست، بلکه به معنای تولید ثروت و ثروت ملی را افزایش دادن است (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری). در این خصوص مهار سوداگری و جلوگیری و مبارزه با فساد اداری و اقتصادی، محرومیت‌زدایی و ایجاد فرصت برای برابرتر کردن درآمد و ثروت از جمله موارد مورد تأکید مقام معظم رهبری نیز در عدالت محور بودن است.

۳. نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه در اقتصاد ایران استراتژی‌های متعددی شامل: اقتصاد صوری، تعدیل اقتصادی و اقتصاد توزیعی در طول مدت پس از انقلاب اتخاذ شد، اما مشکلاتی نظیر وجود تورم دو رقمی، توزیع نابرابر درآمد و ثروت، بالا بودن حجم نقدینگی، وجود رکود تورمی، دولتی بودن اقتصاد و عدم توانمندی بخش‌های غیردولتی در اقتصاد، فساد اقتصادی، هنوز وجود دارد. ضمن اینکه اقتصاد ایران با بهانه‌های ناصواب توسط قدرت‌های سیاسی - اقتصادی غربی به صورت گسترده مورد تحریم قرار گرفت. براین اساس راهبرد (استراتژی) کلان اقتصاد مقاومتی در کوتاه و بلندمدت می‌توان نقش اساسی را جهت رشد و توسعه در مواجهه با تنگناها و مشکلات ایفا نماید.

در واقع الگوی نظری استراتژی بر چهار پایه اصلی، دانش بنیان بودن، درون‌زا بودن (برون‌نگر)، مردمی بودن و عدالت محور بودن استوار است. یعنی استراتژی‌ای که هم بر پایه علم و دانش استوار است و هم بر منابع و سرمایه انسانی و مادی داخلی تکیه دارد، ضمن اینکه از دانش و تکنولوژی سطح جهان بهره می‌گیرد و تعامل مناسب و تأثیرگذار در سطح اقتصاد جهانی می‌تواند ایفا نماید. هر چند که محور حرکت را مردم و توانایی‌های آنها می‌داند و رعایت عدالت اقتصادی و اجتماعی را به عنوان هدف اساسی در بر دارد.

خلاصه اینکه اقتصاد مقاومتی راهبرد (استراتژی) کلان در اقتصاد اسلامی و در برگیرنده عواملی است که در شرایط مختلف (عادیف تحریم و فشار و بحران) از طریق علمی کردن و نهضت تولید علم و دانش و فناوری و استفاده بهینه و امکانات و توان انسانی و مادی داخلی و خوداتکایی با نگاه بلند و تعامل مناسب در مواجهه با اقتصاد جهانی و متناسب سازی و عادلانه تر کردن درآمد و ثروت در جامعه و مردمی کردن اقتصاد، می تواند باعث پیشرفت و توسعه تمدن اسلامی ایران شود. نکته پایانی اینکه اقتصاد مقاومتی باید در مراجع رسمی، به عنوان یک خطمشی اصلی در دستور کار قرار گیرد، تا صورت عملی پیدا نماید. بر این اساس پیشنهادهای زیر نیز ارائه می شود:

- ۱) دولت با تشکیل ستادی در سطح کلان، از همه صاحب نظران و اندیشمندان و مدیران ارشد اجرایی، دعوت کرده و در فاصله زمانی مشخص (مثلاً ۶ ماه) چارچوبها و شاخصهای اصلی اقتصاد مقاومتی را با توجه به الگوی (مبانی) نظری اقتصاد مقاومتی، براساس رهنمودهای مقام معظم رهبری تبیین نماید و سپس در مراجع مربوط به تصویب برسد.
- ۲) ترتیبی اتخاذ شود که تمام برنامههای کوتاه و بلندمدت دولت در راستای استراتژی اقتصاد مقاومتی با رعایت پایههای چهارگانه آن تنظیم شود.
- ۳) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و صدا و سیما در راستای فرهنگ سازی، استراتژیهای مناسب اتخاذ نمایند تا مفهوم اقتصاد مقاومتی به طور کامل تفسیر و تشریح شود.
- ۴) توسط مراجع مربوط (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و...) دستورالعمل و یا بخشنامه ای تنظیم شود که در واحدهای درسی اقتصاد، اقتصاد مقاومتی به عنوان سرفصل واحد درسی با مشخص کردن سرفصلها و محتوا مطرح شود.

❖ منابع :

- ۱- احمدی، مسعود. (۱۳۹۱). کلیات اقتصاد (خرد- کلان). ویراست دوم. ساری. انتشارات پژوهش های فرهنگی.
- ۲- اسدی، علی. (۱۳۹۳). فصلنامه سیاست های راهبردی اقتصاد کلان. ۲ (۵). صص ۳۹-۲۵.
- ۳- افقه، مرتضی. (۱۳۹۴). اقتصاد مقاومتی: مفهوم، راهکارها و چالش های پیش رو. قابل دسترسی در سامانه الکترونیکی (پایگاه) خبری و تحلیلی، تبیینی برهان [زمان دسترسی ۱۲/مهر/۱۳۹۴].
- ۴- امام خمینی، روح ا...، (۱۳۶۳). رساله نوین مسایل اقتصادی و تحریرالوسیله (ترجمه. عبدالکریم بی آزار شیرازی). قم: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- ۵- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری. (۱۳۹۱). پاسخ رهبر انقلاب به ۱۰ پرسش درباره اقتصاد مقاومتی. قابل دسترسی در سامانه الکترونیکی (پایگاه) اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر ارزش های مقام معظم رهبری. [زمان دسترسی ۱۵/مهر/۱۳۹۴].
- ۶- پیغامی، عادل. (۱۳۹۳). راهبردی کلان به نام اقتصاد مقاومتی. قابل دسترسی در سامانه الکترونیکی پژوهشکده پولی و بانکی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. [زمان دسترسی ۱۰/مهر/۱۳۹۴].
- ۷- تقوی، مهدی. (۱۳۷۴). مبانی علم اقتصاد. تهران: اطلس.
- ۸- فشاری، مجید و پورغفاری، جواد. (۱۳۹۳). بررسی و تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در اقتصاد ایران. مجله اقتصادی، شماره های ۵ و ۶، صص ۲۹-۴۰.
- ۹- قاری، فتح... و کاویانی زهرا. (۱۳۹۲). اقتصاد مقاومتی و مؤلفه های آن. فصلنامه سیاست کلان: (۲)، صص ۴۸-۲۷.
- ۱۰- کامرانی راد، سیدامیرحسین. (۱۳۹۳). تعریف جامع و کامل از اقتصاد مقاومتی. قابل دسترسی در سامانه الکترونیکی (پایگاه) مجلات تخصصی نور. [زمان دسترسی ۵/مهر/۱۳۹۴].
- ۱۱- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۹۱). اقتصاد مقاومتی و مؤلفه های آن. قابل دسترسی در سامانه الکترونیکی: سایت اختصاصی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی [زمان دسترسی ۵/مهر/۱۳۹۴].

۲۸
آبان
۱۳۹۴

